

وحیدعظیم‌نیا

دبیر گروه اقتصاد

ایران به عنوان یکی از تولیدکنندگان پیشرو نفت و گاز در جهان شناخته شده و دارای ذخایر عظیمی از این منابع ارزشمند است. اما به دلیل چالش‌های مختلف سیاسی و اقتصادی، صنعت انرژی کشور در سال‌های اخیر با محدودیت‌هایی مواجه بوده است. دولت در تلاش برای احیا و گسترش این بخش، سیاست‌هایی را با هدف جذب سرمایه‌گذاری خارجی و تقویت مشارکت با شرکت‌های داخلی و بین‌المللی اجرا کرده است. یکی از این سیاست‌ها ارتقای توسعه غیردولتی میادین مشترک نفت و گاز ایران است. در صفحه پیش‌رو به بررسی اهمیت و تأثیر بالقوه این رویکرد بر تجارت انرژی ایران پرداخته‌ایم.

فراسو

تسهیل ورود سرمایه‌گذاری خارجی با جذابیت توسعه میادین مشترک نفت و گاز

ایران با جذب سرمایه‌گذاری خارجی و فناوری‌های روز می‌تواند بهره‌وری را افزایش داده، تجارت انرژی خود را متنوع و جایگاه خود را در بازار جهانی تقویت کند. تسهیل ورود و سرمایه‌گذاری خارجی با جذابیت ایجاد شده در این مدل جدید توسعه میادین مشترک نفت و گاز در برنامه هفتم توسعه زمینه‌ساز تداوم توسعه تجارت انرژی ایران و بازطراحی کلان نقشه راه گسترش صادرات نفت خام و گاز طبیعی ایران خواهد شد.

فراسو

صنعت انرژی ایران در سال‌های اخیر با چالش‌های مهمی به‌ویژه به دلیل تحریم‌های بین‌المللی که تجارت نفت خام این کشور را تحت تأثیر قرار داده، مواجه بوده است. در پاسخ دولت سیزدهم ایران دو استراتژی کلیدی را برای تضمین تداوم بازار تضمینی نفت خام کشور اجرا کرده است. استراتژی اول بر صادرات خدمات فنی و مهندسی متمرکز است، در حالی که استراتژی دوم با هدف جذب سرمایه‌گذاری خارجی و فناوری‌های مدرن در بخش نفت و گاز است. برای مقابله با چالش‌های ناشی از تحریم‌ها و ظرفیت محدود پالایشی، دولت سیزدهم سیاست پالایش فراسرزمینی را در پیش گرفته است. ایران به جای سرمایه‌گذاری مستقیم در زیرساخت‌های جدید پالایشگاهی از تخصص خود در خدمات فنی و مهندسی برای نوسازی و بازسازی ظرفیت فرعیال پالایش در کشورهای همسو استفاده می‌کند. این رویکرد با استفاده از امکانات موجود و افزایش کارایی عملیاتی آنها بازار تضمینی نفت خام خود را برای ایران فراهم می‌کند. ایران با همکاری کشورهای همسو می‌تواند از قابلیت‌های پالایشی آنها استفاده کند و دامنه بازار خود را گسترش دهد و از تقاضای ثابت برتری نفت خام خود اطمینان حاصل کند.

دولت سیزدهم برای جذب سرمایه‌گذاری خارجی و فناوری‌های روز اقداماتی را برای شکستن انحصار دولت در توسعه میادین نفت و گاز انجام داده است. ایران با تسهیل صدور مجوز بهره‌برداری از میادین ایران به شرکت‌های غیردولتی به دنبال ایجاد فضای سرمایه‌گذاری جذاب برای نهادهای خارجی است. این شرکت‌ها نه تنها سرمایه، بلکه فناوری‌ها و تخصص‌های پیشرفته‌ای را نیز به همراه دارند که می‌تواند کارایی و بهره‌وری استخراج نفت و گاز ایران را افزایش دهد.

ورود شرکت‌های خارجی به بخش نفت و گاز ایران مزایای متعددی را به همراه دارد. اولاً سرمایه‌گذاری مورد نیاز را به همراهی کارشناسان انرژی برای فعالیت‌های اکتشافی، توسعه و نگهداری استفاده کرد. این سرمایه‌گذاری می‌تواند به بازگشایی پتانسیل‌های بکر ذخیر نفت و گاز ایران کمک کند و منجر به افزایش تولید و درآمدزایی شود. ثانیاً انتقال فناوری‌های مدرن و بهترین شیوه‌ها از شرکت‌های خارجی می‌تواند کارایی عملیاتی را افزایش داده و به توسعه بلندمدت صنعت انرژی ایران کمک کند. این انتقال دانش می‌تواند تأثیری دگرگون‌کننده بر نیروی کار داخلی داشته باشد و مهارت‌ها و قابلیت‌های آنها را بهبود بخشد. علاوه بر این، ایران با مشارکت با شرکت‌های خارجی می‌تواند از شبکه‌های جهانی و دسترسی به بازار آنها برای تضمین بازار تضمین شده نفت خام خود استفاده کند. این شرکت‌ها می‌توانند به عنوان بازار ساز، فروش و صادرات نفت و گاز ایران را تسهیل کرده و از این طریق تأثیر تحریم‌ها را کاهش دهند و تجارت انرژی ایران را متنوع کنند. حضور شرکت‌های خارجی همچنین فرصتی را برای ایران فراهم می‌کند تا روابط دیپلماتیک و اقتصادی با کشورهای سرمایه‌گذار را تقویت کند و جایگاه خود را در چشم‌انداز انرژی جهانی ارتقا دهد.

دو استراتژی کلیدی اتخاذ شده از سوی دولت سیزدهم ایران، با تمرکز بر سیاست پالایش فراسرزمینی و تسهیل سرمایه‌گذاری خارجی و انتقال فناوری، با هدف تضمین بازارساز برای تضمینی نفت خام ایران است. ایران با جذب سرمایه‌گذاری خارجی و فناوری‌های روز می‌تواند بهره‌وری را افزایش داده، تجارت انرژی خود را متنوع و جایگاه خود را در بازار جهانی تقویت کند. تسهیل ورود سرمایه‌گذاری خارجی با جذابیت ایجاد شده در این مدل جدید توسعه میادین مشترک نفت و گاز در برنامه هفتم توسعه زمینه‌ساز تداوم توسعه تجارت انرژی ایران و بازطراحی کلان نقشه راه گسترش صادرات نفت خام و گاز طبیعی ایران خواهد شد.

یکی از سیاست‌های راهبردی ایران در زمینه توسعه بازارهای صادراتی کشور، تمرکز بر حضور شرکت‌های بزرگ تر و مهم خارجی با داشتن حجم بالایی از زیرساخت‌های پالایشگاهی و پتروپالایشگاهی در سراسر دنیااست که ظرفیت ایجاد یک رابطه مالی جذاب و همچنین سودده برای دوطرف در توسعه میادین مشترک نفت و گاز کشور دارند. از همین رو در تکمیل سیاست‌های باطراحی تجارت نفت و گاز ایران از سوی دولت، این رویکرد کلیدی تداوم باآفرینی سیاست‌های تجاری حوزه انرژی با تکیه بر ایجاد جذابیت مالی برای توسعه میادین مشترک ایران از سوی شرکت‌های خارجی با بازار تضمین شده است. بر اساس برنامه هفتم توسعه ایران که اخیراً در مجلس تصویب شد، هدف اصلی شکستن انحصار دولت در توسعه میادین نفت و گاز است. این تغییر سیاست نیاز به تخصص، فناوری و سرمایه‌گذاری خارجی برای بهره‌برداری کامل از پتانسیل میادین مشترک ایران را تشخیص می‌دهد. دولت با اجازه دادن به شرکت‌های مهم داخلی و خارجی برای مشارکت در فرآیند توسعه، به دنبال ایجاد یک بخش انرژی رقابتی تر و پویاتر است.

فراسو

دولت برای جذب شرکت‌های خارجی و تشویق مشارکت آنها در توسعه میادین مشترک نفت و گاز ایران، فرصت‌های مشارکتی را بر تزییات مشارکت سود جذاب ارائه می‌دهد. این رویکرد برای ایجاد انگیزه در شرکت‌ها از طریق بازار تضمین شده برای نفت و گاز استخراج شده از این میادین طراحی شده است. با ایجاد روابط مالی سودمند متقابل، هم ایران و هم شرکت‌های شرکت‌کننده از افزایش تولید دسترسی به بازار و تولید درآمد سود خواهند برد.

مزایای توسعه غیر دولتی

مندان مزیت بالقوه مرتبط با توسعه غیردولتی میادین مشترک نفت و گاز ایران وجود دارد. اولاً مشارکت شرکت‌های بین‌المللی، فناوری، تخصص و مهارت‌های مدیریتی پیشرفته‌ای را به همراه دارد که می‌تواند کارایی تولید را افزایش داده و استخراج منابع را حداکثر کند. که این می‌تواند منجر به افزایش خروجی و بهبود عملکرد عملیاتی شود. ثانیاً مشارکت با نهادهای خارجی می‌تواند انتقال دانش و ظرفیت‌سازی در بخش انرژی ایران را تسهیل کند. همکاری با شرکت‌های با تجربه امکان انتقال بهترین شیوه‌ها، پیشرفت‌های تکنولوژیکی و استانداردهای صنعت را فراهم می‌کند که می‌تواند به توسعه بلندمدت نیروی کار داخلی و زیرساخت کمک کند. علاوه بر این، توسعه غیردولتی می‌تواند سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی قابل توجهی را در صنعت انرژی ایران جذب کند. تزریق سرمایه از شرکت‌های خارجی می‌تواند به تأمین مالی اکتشاف، توسعه و نگهداری میادین نفت و گاز کمک کند. منجر به افزایش فرصت‌های شغلی، رشد اقتصادی و توسعه کلی ملی شود. در برنامه هفتم توسعه ایران که اخیراً به تصویب مجلس رسیده است، موضوع مربوط به شکستن انحصار توسعه میادین نفت و گاز کشور با کمک قرارداد بین وزارت نفت ایران با شرکت‌های مهم داخلی و همچنین خارجی با توانمندی بازارسازی تضمینی برای نفت و گاز استخراج شده از میدان واگذار شده و همچنین پیشنهاد یک شرکت با سود بالا و جذاب برای توسعه میادین مشترک نفت و گاز کشور فراهم شده است. در همین رابطه پیرامون اهمیت احیای دوباره تجارت انرژی ایران با کمک توسعه غیردولتی میادین مشترک نفت و گاز کشور با دو تن از کارشناسان این حوزه گفت‌وگو کردیم.

احیای دوباره تجارت انرژی ایران با کمک توسعه غیردولتی میادین مشترک نفت و گاز

فرشاد جامع کارشناس انرژی در رابطه با اهمیت شکستن انحصار توسعه به «جوان» گفت:ایران از

اقتصادسیاسی

سرویس اقتصادی، ۶۰۴۳۳۰۰۸۸۵

«جوان» راهبرد دولت در توسعه میادین مشترک نفت و گاز را واکاوی می‌کند

بازآفرینی تجارت انرژی با توسعه غیردولتی میادین مشترک نفت وگاز

باز آفرینی سیاست‌های تجاری حوزه انرژی با تکیه بر ایجاد جذابیت مالی برای توسعه میادین مشترک ایران از سوی شرکت‌های خارجی با بازار تضمین شده تداوم می‌یابد

وی در پایان گفت: توسعه غیردولتی میادین مشترک نفت و گاز ایران نشان‌دهنده تغییر سیاست مهمی است که هدف آن احیای و گسترش تجارت انرژی کشور است. ایران با جذب شرکت‌های خارجی با تخصص و منابع مالی، به دنبال بهینه‌سازی استخراج منابع، ارتقای پیشرفت‌های فناوری، تحریک رشد اقتصادی و تقویت جایگاه خود در بازار جهانی انرژی است. در صورت اجرای موفقیت‌آمیز این استراتژی، می‌تواند به دوران جدیدی از شکوفایی و توسعه صنعت انرژی ایران منجر شود.

افزایش بهره‌وری تولید و بازار سازی تضمینی برای نفت و گاز ایران

فریدون عباسی، عضو کمیسیون انرژی مجلس با اشاره به این موضوع که برداشت از میادین مشترک نفت و گاز از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، به «جوان» گفت: همسایگان در حال برداشت از میادین هستند و مخزن را از ارزش اقتصادی می‌اندازند. اگر می‌خواهیم سهم خود را از این میادین برداشت کنیم باید به فکر استفاده از تمامی ظرفیت‌ها در این زمینه باشیم.

وی ادامه داد: بخش خصوصی قابلیت‌های خوبی دارد و می‌توانیم از تخصص و سرمایه این بخش به نفع کشور بهره ببریم. دولت باید جدیت لازم را داشته باشد و زمینه را برای حضور این بخش در بهره‌برداری از میادین نفت و گاز مشترک کشور فراهم کند.

عضو کمیسیون انرژی مجلس خاطر نشان کرد: مصوبه اخیر بر نامه هفتم توسعه در زمینه مشارکت بخش خصوصی در برداشت از میادین نفت و گاز مشترک مثبت ارزیابی می‌شود و می‌تواند زمینه‌ساز شکستن انحصار شرکت ملی نفت در بهره‌برداری از میادین باشد، اما شرطش این است که دولت زمینه‌های لازم را در این زمینه ایجاد کند.

عباسی، عضو کمیسیون انرژی مجلس گفت: متأسفانه روند رسیدن به یک قرارداد در وزارت نفت آتقدیر پیچیده، سخت و طولانی است. به نحوی که سرمایه‌گذاران انگیزه‌ای برای این مشارکت در پروژه‌ها ندارند. یک قرارداد نمونه که تمام مسائل اقتصادی، اجرایی و حقوقی در آن مشخص شده باشد در دسترس نیست.

این عضو کمیسیون انرژی مجلس ادامه داد: وقتی صلاحیت یک سرمایه‌گذار تأیید می‌شود، روند انعقاد قرارداد با او باید حداکثر سه ماه طول بکشد، اما متأسفانه می‌بینیم که این امر بیش از چند سال به طول می‌انجامد. با این شرایط، سرمایه‌گذاران از کشور فراری می‌شوند و سرمایه‌ها را نمی‌توانیم حفظ کنیم. لازم است روند را تسهیل کنیم و انگیزه‌ای برای سرمایه‌گذاران به وجود بیاوریم.

عباسی عضو کمیسیون انرژی مجلس خاطر نشان کرد: عناصری وجود دارند که در مسیر انعقاد قرارداد با بخش خصوصی برای مشارکت در پروژه‌های بهره‌برداری از میادین احلال ایجاد می‌کنند. این امر مهم است بر اثر منافع شخصی یا نفوذ بیگانگان رخ دهد. باید دستگاه امنیتی کشور به بررسی این عوامل که باعث رکود و کمبود تولید می‌شوند، بپردازد و در راستای شناسایی

و حذف آنها گام بردارد.

عباسی در رابطه با افزایش بهره‌وری کشور در حوزه برداشت نفت و گاز خاطر نشان کرد: بخش خصوصی از چابکی برخوردار است و انگیزه لازم را برای افزایش بهره‌وری پروژه‌ها دارد. این بخش برخلاف بخش دولتی، به دنبال حداکثر سازی منافع خودش است و به همین دلیل کارها را به نحو احسن پیش می‌برد. از این منظر کشور نیز منتفع می‌شود.

عباسی عضو کمیسیون انرژی مجلس در پایان گفت: توسعه غیردولتی میادین مشترک نفت و گاز ایران پتانسیل قابل توجهی برای احیای تجارت انرژی کشور دارد. ایران با جذب شرکت‌های خارجی می‌تواند از تخصص، فناوری و منابع مالی خود برای بهینه‌سازی استخراج منابع، نوع بخشیدن به اقتصاد و ترویج توسعه پایدار استفاده کند.

جامع در رابطه با افزایش رشد اقتصادی و سرمایه‌گذاری خارجی شرکت‌ها در زمینه مشارکت برای توسعه میادین مشترک نفت و گاز کشور گفت: باز کردن قفل انحصاری بخش انرژی ایران به روی توسعه غیردولتی می‌تواند سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بسیار مورد نیاز را جذب کند. شرکت‌های بین‌المللی اغلب تمایل بیشتری به سرمایه‌گذاری در پروژه‌ها دارند که در مالکیت و سود تولیدشده سهمی داشته باشند. این می‌تواند رشد اقتصادی را تحریک کند، درآمدهای دولت را افزایش دهد و سرمایه‌ای را برای توسعه بیشتر در سایر بخش‌های اقتصاد فراهم کند. مشارکت شرکت‌های خارجی در توسعه میادین مشترک نفت و گاز باعث تقویت روابط نزدیک‌تر با شرکای بین‌المللی می‌شود. سرمایه‌گذاری‌های مشترک می‌تواند منجر به همکاری‌های دیپلماتیک بیشتر، بکارچگی اقتصادی و ایجاد روابط بلندمدت بر اساس منافع متقابل شود. این می‌تواند جایگاه ایران را در جامعه جهانی افزایش دهد و به ثبات منطقه کمک کند.

فریدون عباسی عضو کمیسیون انرژی مجلس

عناصری وجود دارند که در مسیر انعقاد قرارداد با بخش خصوصی برای مشارکت در پروژه‌های بهره‌برداری از میادین احلال ایجاد می‌کنند. این امر ممکن است بر اثر منافع شخصی یا نفوذ بیگانگان رخ دهد. با بد دستگاه امنیتی کشور به بررسی این عوامل که باعث رکود و کمبود تولید می‌شوند، بپردازد و در راستای شناسایی و حذف آنها گام بردارد

اما به زعم کارشناسان، نیاز است دولت اهتمام ویژه‌ای به تسهیل ورود بخش خصوصی به این حوزه را داشته باشد.

جامع تصریح کرد: برداشت از میادین نفت و گاز مشترک کشور، مزیت‌های زیادی برایمان دارد. از یک طرف زمینه را برای رفع ناترازی گاز کشور مهیامی‌کند و از طرف دیگر، بستر تقویت جایگاه کشور در بازارهای بین‌المللی انرژی فراهم می‌شود. شرط بهره‌مندی از این مزایا این است که در عمل زمینه برای ورود بخش خصوصی واقعی داخلی و خارجی به پروژه‌های پالایشی صنایع نفت و گاز کشور فراهم شود.

این کارشناس انرژی در رابطه با امکان انتقال فناوری و توسعه فناوریانه کشور در حوزه برداشت از میادین نفت و گاز کشور اظهار کرد: همکاری با شرکت‌های خارجی در توسعه میادین مشترک نفت و گاز ایران را قادر می‌سازد تا به فناوری‌های تجهیزات و تخصص‌های پیشرفته دسترسی پیدا کند. این انتقال دانش می‌تواند تأثیری دگرگون‌کننده بر صنعت انرژی داخلی، پورشش نوآوری، بهبود کارایی عملیاتی و ترویج استفاده از شیوه‌های دوستدار محیط‌زیست داشته باشد.

وی گفت: توسعه غیردولتی میادین مشترک اغلب شامل ساخت یا ارتقای زیرساخت‌ها، مانند خطوط لوله، پالایشگاه‌ها و تأسیسات ذخیره‌سازی می‌شود. این سرمایه‌گذاری‌ها می‌تواند کارایی حمل و نقل نفت و گاز را بهبود بخشد، قابلیت‌های پردازش را افزایش و ظرفیت‌های صادراتی را گسترش دهد. در نتیجه ایران می‌تواند جایگاه خود را به عنوان یک تأمین‌کننده قابل اعتماد انرژی تقویت و به طور بالقوه مشتریان بین‌المللی بیشتری را جذب کند.

وی در رابطه با افزایش اشتغال در کشور مرتبط با نقش مربوط به میادین مشترک گفت: توسعه میادین مشترک نفت و گاز می‌تواند اثرات مثبت قابل توجهی بر جوامع محلی داشته باشد. هجوم سرمایه‌گذاری و ایجاد پروژه‌های جدید می‌تواند فرصت‌های شغلی ایجاد کند، مشاغل محلی را تقویت و رشد اقتصادی در مناطق اطراف را تحریک کند. علاوه بر این، شرکت‌های درگیر در فرآیند توسعه اغلب ابتکارات مسئولیت اجتماعی شرکتی از جمله پروژه‌های توسعه اجتماعی، آموزش و برنامه‌های مراقبت‌های بهداشتی را انجام می‌دهند که می‌تواند بیشتر به رفاه جمعیت محلی کمک کند.

دربار به صادرات نفت و گاز به عنوان منبع اصلی درآمد متکی بوده است. با این حال، نوسانات قیمت جهانی نفت و پتانسیل کاهش تقاضا در آینده، تنوع بخشی به اقتصاد کشور را ضروری می‌کند. هدف ایران با تشویق توسعه غیردولتی میادین مشترک نفت و گاز، جذب سرمایه‌گذاری در سایر بخش‌هاو کاهش وابستگی به صادرات هیدروکربن است. تقریباً هیچ‌کسی در این موضوع شک ندارد که اگر قرار است به بهره‌برداری از میادین نفت و گاز کشور بپردازیم، باید بهره‌برداری از میادین مشترک در اولویت باشد. دلایلش این است که دیگر معطل مانمی‌مانند و با حداکثر توان به برداشت از میادین مشغول هستند.

وی ادامه داد: واقعیت این است که بهره‌برداری از میادین مشترک نفت و گاز نیاز به سرمایه‌های کلان دارد. معمولاً دولت‌ها در این زمینه از ظرفیت بخش خصوصی بهره می‌برند. مصوبه برنامه هفتم توسعه در خصوص مشارکت بخش خصوصی در بهره‌برداری از میادین نفت و گاز مشترک کشور در همین راستاست.

فرشاد جامع

کارشناس انرژی

توسعه غیردولتی میادین مشترک اغلب شامل ساخت یا ارتقای زیرساخت‌ها، مانند خطوط لوله، پالایشگاه‌ها و تأسیسات ذخیره‌سازی می‌شود. این سرمایه‌گذاری‌ها می‌تواند کارایی حمل و نقل نفت و گاز را بهبود بخشد، قابلیت‌های پردازش را افزایش و ظرفیت‌های صادراتی را گسترش دهد. در نتیجه ایران می‌تواند مشتریان بین‌المللی بیشتری را جذب کند

رشد خوبی به این شرکت دهیم و تا حد آرامکوی عربستان آن را ارتقا

دهیم، اما شرایط تحریمی محدودیت‌هایی به وجود آورد.

وی ادامه داد: اما شرکت‌های خصوصی که در حوزه نفت و گاز فعال و انگاری مالکیت و حاکمیت نسبت به واگذاری فعالیت‌های توسعه، اکتشاف و بهره‌برداری از میادین به شرکت ملی نفت ایران و سایر شرکت‌های متقاضی صاحب صلاحیت تشخیص وزارت

نفت از میان شرکت‌های اکتشاف و تولید اقدام کند. به نحوی که در پایان سال سوم اجرای این قانون، حداقل ۲ درصد و در پایان برنامه حداقل ۵ درصد از توان تولید نفت کشور به شرکت‌های متقاضی غیردولتی ذی‌صالح عرضه شده باشد. این نصاب برای افزایش تولید گاز کشور، دو برابر نفت تعیین می‌شود.

حمیدرضا صالحی، عضو کمیسیون انرژی تهران در گفت‌وگو با «جوان» با اشاره به که تالان شرکت ملی نفت ایران در بخش بالادستی میادین مشترک نفت و گاز کشور انحصار داشته است، تصریح کرد: شاید تحریم‌ها را ندانشیم، می‌توانسیم بهره‌برداری از میادین مشترک می‌توانیم به افزایش برداشت‌ها مبادرت

حمیدرضا صالحی

عضو کمیسیون انرژی اتاق بازرگانی

سوم سال اجرای این قانون، حداقل ۲ درصد و در پایان برنامه حداقل ۵ درصد از توان تولید نفت کشور به شرکت‌های متقاضی غیردولتی ذی‌صالح عرضه شده باشد. این نصاب برای افزایش تولید گاز کشور، دو برابر نفت تعیین می‌شود.

حمیدرضا صالحی، عضو کمیسیون انرژی اتاق بازرگانی تهران در گفت‌وگو با «جوان» با اشاره به که تالان شرکت ملی نفت ایران در بخش بالادستی میادین مشترک نفت و گاز کشور انحصار داشته است، تصریح کرد: شاید تحریم‌ها را ندانشیم، می‌توانسیم